

847
Воло

Владимир
Андреевич
Володар

ВИБРАНЕ

К Андрій ^{В.} **КОЛОЩАК**

Вибране

Наукова бібліотека
ім. М. Максимовича

КНУ

ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

497272

н - наукова

13

Ц 0.29

ДЕРЖАВНЕ НАДДРПИЦІВУ
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ-1961

497272

У2
В68

Поезія Андрія Волощак приваблює своїм глибоким ліризмом, жагучим бажанням жити й діяти для людей, для загальної справи народної. Виступаючи в дорадянський період разом з Я. Галаном та іншими прогресивними західноукраїнськими письменниками проти вискувачів, поет закликав робочий люд до непримиренної революційної боротьби за свої права, за своє визволення. Новий творчий зліт переживав Андрій Волощак після возз'єднання українських земель 1939 року. Великий інтерес до оновленого життя, до нових людей, зайнятих творчою працею, а звідси — радісні, захоплені мотиви, багатоплановість тематики, став характерним для цього періоду творчості письменника.

ПРИЙМИ МІЙ ПРИВІТ!

Зірок павутиння
Сповило все небо,
А місяць спіткнувся
Об хмарку й повис.

Я ж, тугою п'яний,
Жду, мила, на тебе...
Ось крок твій.— Та ні!
Зітхнув тільки лист...

Як вічність...
Мов вічність
Кожніська хвилина...
Та зорі вже гаснуть...
Вже й місяць поблід.

Тебе ж все немає,
Кохана! Єдина!
З промінчиком першим
Прийми мій привіт!

1909

ПРИЙШЛА ВЕСНА

Прийшла весна... Прийшла красна...
Вітай, вітай нам, весно!
Прокинулась зі сну земля, —
Так гарно, так чудесно!

Прийшла весна, і спів пташок
В гаях, мов срібло, летється...
І все радіє, все цвіте...
І серце швидше б'ється.

Прийшла весна, прийшла красна...
Зеленим ковром вкрила
Долини й гори... і дала
Душі вірлині крила.

І тихо легіт шелестить
Між листячком у гаю.
І рветься клич палкий з трудей:
Проснись, мій рідний краю!

Прийшла весна, прийшла красна...
Воскресний спів лунає...
О горе! В ворога руках
Мій рідний край конає!

1914

МЕНИ НЕ ЖАЛЬ...

Мені того не жаль,
Що я в пітьмі до смерті,
Що ваших лиць краси
Не оглядаю,
Що чорної пітьми
Повіки не роздерти...
Мені не жаль того,
Що в тьмі я аж до смерті
Без сонця, без зірок,
Без світла пропадаю.

Мені й того не жаль,
Що неба синь безкрая
Закрита вже повік
Наміткою з чорнила,
Що навіть у згадках
Проміння дня вмирає...
Мені й того не жаль,
Що неба синь безкрая

Тугою далі й тайн
Не підбадьорить крила.

Мені також не жаль,
Що образи барвисті
Природа скрила вже
Перед жагучим зором:
Малюнки гір, долин
Промінно-узористі...
Мені також не жаль,
Що образи барвисті
Не стануть довкруги
Красок грайливим хором.

Не жаль мені всього,
Що тішило, манило,
Що в серці
Арфою акордною співало...
Та жаль, що так життя
Безглуздо переплило,
Що йду вже крізь життя
Похилено, безсило,
Що з пільмою в борні
Мені вже сил не стало.

А все ж таки...
О ви, прекрасні світлі зорі!
Я все ще теж горю,
Як ви у пільмах там...

І хоч не зможу я блистіть
В світлянім хорі,
Та все ж таки..
О ви, блискучі,
Ген там, вгорі,
Клянусь я вам!
В душі вогонь згасить не дам!..

Вересень 1914 р.

НЕ СКОРЮЄТЬСЯ!

І я горів вогнем страждання,
І жаром творчих поривань!..
Палало серце від кохання,
Від мрій,
Від туг,
Від сподівань.

Та впала ніч...
У тьмі кромішній
Світанку вже не ждуть мені!
І на могилах мрій колишніх
Безпросвітно минають дні.
Навколо ніч...
Так глухо... темно...
Згаса вогонь... В знемозі я...
Я ждав...
Я жду!
Та ждуть — даремно!
Не блисне вже зоря моя!

Так що ж?
Скоритись маю ночі?!
Зогліть,
Як згашена свіча?!
О ні!
Палаты! Боротись хочу!
Вогненным словом зустрічать
Дні боротьби трудящих світу
За право — жити на землі!
За труд,
За волю — проти гніту
І проти рабства
У імлі.
За щастя всіх,
За світлу днину,
За вільний у прийдешне шлях,
За дружну всіх людей родину
На спільних з'єднаних полях.

В борні палаты —
Горіти хочу
За людства неозорі дні...
Ясна мета — злу темінь ночі,
Як сонце, розсіва мені.

ДО СВІТЛА

Не раз так хочеться мені
Ридать... кричать без впливу:
Гей! Дайте світла хоч на мить!
Без сонця я не годен жити!
Гей, світла хоч краплину!

Однак — дарма!
Лиш чорна тьма
Наміткою страшною
Мене вкриває, обійма...
Однак... однак... Скрізь чорна тьма
Недвижною стіною.

Хоч рвав би груди на шматки,
Хоч гриз би землю з болю,
А все ж, а все ж, а все ж таки,
Хоч рвав би груди на шматки, —
Змінить не можу долі!

І що ж допоможе біль мій, крик?
Навіщо всі благання,
Коли присуджено повік
(І що ж допоможе біль мій, крик?)
Повільне в тьмі конання..
Та як же? Як мовчать мені
І не кричать з розпуки,
Як згасли, згасли всі вогні, —
Як щораз дужче груди мені
Стискають чорні руки?!

* * *

Стискаю зуби...
Не кричу...
Хоч біль у серці знову...
Хай замість крику і плачу
Потоком лави потечуть
Мій біль, мій гнів у слово!

Хай гнів в моїх словах-ножах
Зірве вам з віч полуду,
Щоб ви не мерли на межах!
Щоб ви розбили рабства жах —
На черепах споруду!

А як розсиплеться вона, —
З війни сліпих не буде!

Земля не буде нам тісна!
Всім буде матір'ю вона
І як брати — всі люди.

Відень, 1915

Я Б АРФОЮ СТАВ ГОЛОСНОЮ

Коли б ти
З'явилась у мене
В моїй у самотній хатині,
Зрадів би,
Мов ранній пташині,
Мое ти мріяння натхненне,
Якби ти з'явилась у мене...

Якби слово
З уст твоїх, мила,
На серце лягло ароматом,
То день мені був би
як свято,

У мене
Знов вирости б крила,
Якби слово з уст
твоїх, мила.

Коли б ти
Прилинула знову,

Мов тихе шептання зефіру,
Тоді б я забув про зневіру
І вклав би всю душу
В розмову,
Коли б ти прилинула знову...

Якби
Твої очі блакитні,
Як небо, що он за віконцем,
Збудили знов мрії, як сонце,
Що квіти
Розбуджує в квітні.
Коли б знов ті очі блакитні...

Я б арфою став голосною,
А струнами —
Всі почування...
І линула б пісня кохання,
Як пестоці вітру
Весною.
Я б арфою став голосною...

ЛИСТКИ ПАДУТЬ

Листки на шлях упали,
З гілок їх вітер змів.
Без листя віти стали —
І явір занімів.

Листки лежать опалі, —
Їх вітер позризав...
Він під твої сандалі
Не лист, а серце клав.

Листки на шлях упали,
Яким ходила ти,
І серце ти топтала,
А не дрібні листи.

1920

НА ХМАРАХ НАПИШУ Я СЛОВО...

На хмарі
Напишу слів двоє,
І зорі читатимуть їх,
Що в мріях я
Завжди з тобою,
Що в серці —
Мов пісня — твій сміх.

Зі мною тут
Мріє діброва,
Трава жде роси і тремтить...
На хмарах
Я вирізьблю слово,
Хай з ними
До тебе летить.

1920

ТВІЙ ГОЛОС

Всю ласку твоїх віченяток
Згасили холодні слова...
Із серця? Із примхи?
Як знати?
А в душу біль досі сплива.

І скільки то весен
Пройшло вже!
І скільки засніжених зим!
Печалі позбутись —
Не можу,
Налитої словом одним.

А все ж...
Продзвенить не раз голос,
І серце здригнеться: це ти!
І знову —
Мов спізнений колос —
Збирається мрія цвісти.

А часом
Іду і минаю
Людей гамірливі рої
І раптом...
Звідкіль — я не знаю —
З'являються очі твої.

1920

ВЕСНЯНКА

Ой весно,
Весно срібноперсная,
Звідкіль до нас приходиш?
Що ж ти з собою,
Весно ясная,
За дружиноньку водиш?

Ой є у мене
Дружина вірна
Й тисяча коней крилатих,
Ой є у мене
На всі сторони
Ким скорі вістоньки слати.

Ой вес-веснонько-
Чарівниченько,
Звідкіля прилітаєш?
Як весіллячко
В тебе личенько —
Ой на чім ти так граєш?

Ой є у мене
Орган-злотострун
І музик тих доволі,
Що сіють звуки
На оксамити рун
У полі й на роздоллі.

Ой є у мене
Сімсот сопілок
І струн сто тисяч срібних,
А сімсот тисяч
Золотих стрілок,
На дивні чари здібних.

Ой що пущу я
Золоту стрілку, —
Срібнії струни задзвонять
І на свіжую
Чорну земельку
Звуки квітами ронять.

Ой що пущу я
Золоту стрілку, —
То сопілки заграють...
А за ними враз
По полях-лугах
Сорочки білі мають.

Ой що вдарю я
В стрілки-сопілки —

Крильцем хмарка вдаль сплесне,
А за нею вмить
І гадка летить
В мрійне море небесне.

* * *

Ой весно-весно!
В кришталевий дзвін
Срібне серце десь б'ється,
А подзвіння те,
Як веселка перлин,
З юних вічок сміється.

1921

ДЗВОНЯТЬ СОЛОВ'І

Як мандрую я до тебе, —
У промінні вся земля...
А вертаю, —
В морі смутку
Тоне світ
І тону я.

Як блукаю я до тебе —
Сто сот зір тремтить вгорі...
А вертаю —
Всюди темінь...
Ні одніської
Зорі.

Як іду я поруч тебе —
Гучно дзвонять солов'ї —
А самотній, —
Все стихає:
Поле,
 небо
 і гаї.

1921

СТОЯТЬ ЗАДУМАНО ЛІСИ

Стоять задумано ліси,
Тонким серпанком огорнулись,
Дрімливі трави мов проснулись,
Шепчуть лиш: роси... роси...
Стоять задумано ліси.

Листки беріз тремтять в гаю...
Про щось так дрібно-дрібно пишуть
На синяві. Колишуть тишу
І душу спрагнену мою...
Листки беріз тремтять в гаю.

На синій тоні тьмяна тінь
Кудись пливе, кудись несеться...
За словом слово твоє леться
У душу, сповнену тремтінь...
На синій тоні тьмяна тінь...

І враз упала тінь на гай...
Листки завмерли, обімліли...

Уста твої як заніміли,
Зітхнули, згасли, мов: «Прощай!» —
Упала темна тінь на гай.

Та сонце бризнуло іскор,
І сонний вітер схвилювався,
Розбуркав тінь: хитон порвався,
На гай сипнув сріблястий хор
Веселих сонячних іскор.

РОЗСТЕЛИВСЬ СЕРПАН...

Розстеливсь серпан, мов казка,
Та над світом,
В'ється срібне павутиння
Та над нами,
І земля всміхнулась цвітом
Та до сонця,
Тче шовкові волоконця
Серце — снами.

В юних очах тайн призовних
Скільки скрито!
Розквітають вії-мрії
У мережку...
Серце хоче застелити
Ніжним квітом,
Білим шовком-оксамитом
Кожну стежку.

Обезсилений ліг легіт
Десь на межу,

Похилилося колосся —
 Злата грива..
Розгоряються в пожежу —
 Серце.. очі..
Ти ж — як пташка серед ночі —
 Полохлива.

Мерехтить серпан, мов казка,
 Та над світом,
В'ється срібне павутиння
 Та над нами,
І земля всміхнулась цвітом
 Та до сонця,
Тче тоненькі волоконця
 Серце — снами.

КОЛИСАНКА

Люлі-люль, Анночко,
Люба коханочко,
Злата паняночко, лю...
Люблю, як донечку,
Мов ясне сонечко.
Ой люлі, серденько, лю...
Тихий покоїчок —
Двое віконечок,
Здаля від людських очей,
В чари замовлений,
Квітами сповнений —
Казкою днів і ночей.
А крізь фіраночки
Загляда сонечко
Вісняно-ласкаво: ку...
В кожному кутику,
Стільчику, столику —
Ку-ку, гей, квітоньки, ку...
Квіти ж гойдаються,
Квіти всміхаються,

Гойдаю і я тебе — лю...
Люлі-люль, Анночко,
Моя коханочко,
Люлі-люль, серденько, лю...
Все так носитиму,
Тебе пеститиму,
Як лялю кохану мою.
А хатку в писанку,
Слова в колисанку,
А дотик в нектар переллю.

ПРОБУДЖЕННЯ ВЕСНИ

І знов
Ласкава синява
Ляга в небес глибінь,
І опуска на гір шпилі
Мрійливу голубінь.

І знов,
І знов цвіте бузок,
І знов в розмовах гай,
І знов нашіптує казок
Розсріблений ручай.

І знов
В ласкавих доторках,
У ніжності долонь
Солодким струменем бурлить
По жилах кров-вогонь.

Знов
Жайворон... знов соловії,

І знов зозулі зов...
І в затінках шовкових вій
Кохання... мрії знов.

1924

ГЕЙ, МЕЧІ У РУКИ!

Сипле сніг..
Сипле сніг..
Платочки холодні..
Засипа і плач і сміх,
Гори і безодні.

Сипле сніг..
Сипле сніг
Метеликів білих.
Не на радість, не для втіх
Вони прилетіли.

Сипле... сипле..
Сипле сніг,
Льодом взялись ріки.
Що було, жило, цвіло,
Вмерло те навіки.

Килим ліг
На полях,
Шовком розіслався.

Кожна стежка, кожен шлях
В шовку тім запався.

Верх — покров,
А там — кров...
Свіжі трупи...
Сльози...
Сонце згасло...
Скорбну грудь
Стискують морози.

Ах! Коли б,
Як щезне сніг
Щезли й сліди крові!
Ах! Коли б
З братів зняли
Ми вінки тернові!

Ах! Коли б ми змогли
Злобу всю забути...
Й замість свіжих могилок
Посіяти руту!

Та дарма!..
Сніг...
Зима...
Крячуть чорні круки...
Хто весну стрічати рад —
Гей! Мечі у руки!

1925

НЕ НАМІ

Із казкових країн,
Із розмайних сторін —
Весна шле нам гінців
Легото-стрибунців.

І роздзвоняються знов
Поля, гори і ліс
Від пісень, і розмов,
Та від радісних сліз.

Стануть дні мрійним сном,
І бездонна блакить,
Як ота за вікном,
В очах юних щомить.

Буде сміх — буде спів,
Світла радість — пісні,
Буде мова без слів,
Буде серце в огні.

Однак сміх не для нас,
Не для нас ті пісні,
І весни нам нема,
Доки ми у ярмі!

Доки прапор чужий
Закрива небозвід —
Нам радить — не пора!
Нам сміятись — не слід.

1925

ПІСНЯ

Ой по саду милий мій ходив
І зелену руту посадив.

Розцвіла та рута, розцвіла
У саду вишневім край села.

Зеленая рута вся в росі,
Чом ти не зі мною, милий, сів?

Чом з другою тихо гомониш?
Чом ти моє серце так раниш?

Сохне-в'яне рута на тину...
Ой не маю втіхи ані сну.

Смуток давить серце, тисне груди:
Наше щастя вкрила каламуть.

Ой розцвіла рута, розцвіла,
Та зламала руту буря зла.

Вітер ніжне листя розметав...
Ой чом ти, мій милий, не той став?

Чом другої рути не садиш,
Чом на мене ніжно не глядиш?

1929

ЗАХІД СОНЦЯ

Із золотом розтопленим барило
Об гострий шпиль верхів'я зачепило,
хитнулося...

І хлюпнуло золюю
на шпиль,

на ліс

вогнисто-золотою.

І поплила униз

вогненна лава

На темний ліс,

між віт зелені сплети..

А звідти виблиском

тонкі штилеті,

а темінь-синь

над ліс,

немов заграва.

1930

БЕЗРОБІТНІ

Стоять струнких палат
Розміряні шпалери,
А поруч них біжить
Дерев зелена стрічка.

Між ними шляються
І дами, й кавалери,
Машин, трамваїв мчить
Розсатаніла річка.

І з шумом, клекотом
Все мчить, мов на змагання,
Під рев різких сирен,
Під скарги грамофонів.

Лиш безробітних гурт
На тім мінливім фоні
На перехрестях жде
Від ранку до смеркання.

Понурість сірих лиць —
Мов пляма на палатах
Погрозливо тут... там,
На вулицях, на площах.

Бо де подіть кулак
Тим кістякам у латах?
Хіба... Отак узять
Та черепи все трощить!

Увесь той рух, той гін
Спрямований кудись-то:
Той у кафе-шантан,
Той у театр, той в гості,

За оченятами,
Що блимають вогнисто,
Спішить і той, і цей,
Забувши час і простір.

Лиш безробітні тут,
Мов тіні, мов бездушні...
Посеред метушні,
Немовби острів смерті,

Безсило об цівки,
Об примурки оперті,
Стоять без руху тут,
Закляклі, непорушні...

А там, у тих палат,—
Високі стіни, двері,
Світел і пахощів
Блискучі зали повні.

Високопарні йдуть
Розмови і любовні—
Серед танків ведуть
Їх дами й кавалери.

Йде радісне життя,
Розсміяне, щасливе,
В вогнях електрики
Виблискує та сяє.

І кожен доторк тут,
І слів тепло пестливе,
Мов з павутиння ткань,
Серця їх отуляє.

І стіл вгинається
Під ласощів обиллям,
Тут вина райдужно
Горять в електроблисках,

І лунко стукають
В підпитих жирних висках...
Надмірність наїдків
В'ялить уже безсиллям.

А там, у завулках,
На хмурих передмістях,
Не сяйва, а крізь тьму —
Жовтаві вікон плями,

А замість світлих зал
І стоколірних шовків —
В обдертих лахманах
Дітей гурт біля мами.

Огарок свічечки,
Приклеєний до печі,
Кидає світло в тьму
Бліде, хитке, тремтливе

На стерті лахмани,
На ржею вкриті речі,
На коси мамині,
Що передчасно сиві.

Ось вечір вже прийшов.
Даремно ждали діти,
Що тато принесе
Хлібець чи картоплину.

І так тут ждуть вони
Даремне цілу днину,
Та звідки візьме хліб
Робітник безробітний?

Стоять струнких палат
Із мармуру шпалери,
А поруч них біжить
Дерев зелена стрічка.

Між ними шляються
І дами, й кавалери,
Машин, трамваїв мчить
Розсатаніла річка.

Лиш безробітні тут,
Мов тіні, мов бездушні,
Посеред метушні,
Немов би острів смерті,

Безсило об ціпки,
Об примурки оперті,
Стоять без руху тут,
Закляклі, непорушні.

І тільки очі їх
(Гарячка в них палає).
Крізь тее море сяїв
Понурі нори бачать,

Де жінка з мукою
Даремне їх чекає,
Де бліді кістячки —
«Хлібця... а-а-а... хлібця...» — плачуть.

І кволі кісточки
Худеньких рученяток
До мами тягнуться
З благанням і відчаєм...

Кров з матірних сердець
Спливає до горняток,
Яких тим матерям
Налити чим немає.

Спішить нема чого
З порожніми руками
До тих понурих нір,
Затухлих сутерен..

Оглухнуть! Одубіть!
Під регіт, виск сирен
Або, як смерч, в юрбу
З зубами, з кулаками!

Стоять струнких палат
Прижмурені шпалери,
А поруч них біжить
Дерев зелена стрічка,

Між ними шляються
І дами, й кавалери,
Машин, трамваїв мчить
Розсатаніла річка.

Лиш безробітні тут,
Мов тіні, мов бездушні,
Посеред метушні,
Немовби острів смерті,

Безсило об ціпки,
Об примурки оперті,
Стоять без руху тут,
Закляклі, непорушні.

І тільки думка в них
З глибин, з проваль — світанком:
Та це ж все ми!
Це ми здвигнули ці палати,

Убрали в золото,
У мармур, у серпанки...
Чом нам і нашим дітям — піст,
Та спинам — тільки лати?

З он тих ніхто не був там,
Де творила праця,
Де лились піт і кров,
Де добувались скарби,

А кожне з них було
Як вередлива цяця
В той час, як нам життя
Мозолі рило й карби.

Й тепер, як ми панам
Створили всього досить:
Палаців, їжі, вин,
Уборів різноцвітних,

Нас кинуто на брук!
Закон же їх голосить:
Тим більший зиск панам,
Чим більше безробітних.

.

Стоять струнких палат
Високії шпалери,
А поруч них біжить
Дерев зелена стрічка.

Між ними шляються
І дами, й кавалери,
Машин, трамваїв мчить
Розсатаніла річка.

Лиш безробітні тут,
Мов тіні, мов бездушні,
Посеред метушні,
Немовби острів смерті,

Безсило об ціпки,
Об примурки оперті,
Стоять без руху тут,
Закляклі, непорушні.

Але ще тільки мить —
І зрушаться ці тіні,
І кожна постать їх
Враз велетнем візьметься.

Пронизливе «Віддаты!»
З грудей стосот прорветься,
Мов грім, прогуркотить
По сплячій ще країні.

І вдарить те «Віддаты!»
Всіх «вибранців» по лобі,
Немов важкий таран,
Мов стопудовий молот!

Стрибне по спинах їх,
Як ніж, колючий холод,
І щось обірветься
У жирній їх утробі.

І враз проснеться всяк
І в норах, і в палатах.
Один — в маєтках крадених
Обороняться,

А другий, щоб узять
За всі століття плату
За те, що він створив
І що створила праця.

А поки що стоять
Струнких палат шпалери,
А поруч них біжить
Дерев зелена стрічка,

Між ними шляються
І дами, й кавалери,
Машин, трамваїв мчить
Розсатаніла річка.

Перемишль, 1932

МОЄ СЛОВО

Не хочу я, щоб слів моїх отари
По сторінках розбіглися, як вівці,
Щоб вам були, мов срібні ненюфари,
Щоб грали, мов чугайстер, на сопілці.

І не з моїх жорен було б це мливо,
Коли б цих слів моїх добірні лави
Для вашого вдовілля і забави
Весельчаками бренькали пестливо.

Бажанням є моїм, як біль, пекучим —
Змінити всі слова у гострі стріли,
Щоб у ворожий стан, мов град, летіли,

Щоб ті слова, неначе плуг блискучий,
Що ґрунт переверта для плодороду,
Врізались в душ глибінь, в серця народу.

1 грудня 1934 р.

МОВ СОН ВАЖКИЙ

Мов сон важкий — всі дні мої і ночі.
Хтось вверг мене між пільми чорні стіни.
Хоч день кругом, вступитись тьма не хоче, —
Все ніч і ніч... все ніч і ніч... без зміни.

І море барв, і вся химерність ліній
Заховані у пільму, мов за хмару,
В устах немовби посмак перегару,
І осіда на серце стужі іній.

Як тут творить? Не впасти у зневір'я?
Де сили взять? Де взять вогню для слова,
Щоб вірш був клич, а не беззуба мова?

Та я у міць, у силу слова вірю
І словом, що в душі вогнем палає,
Розсвітлюю безмір'я те безкрає.

4 грудня 1934 р.

...І БАЧУ, ЯК ЗАРАНІ

Освітлюю безмір'я те безмежне
Вогнем, що в мізкові палає, в крові,
Вогнем жаги пізнати недостежне,
Вогнем любові світ обнять готовий.

А мізкові прислужниця — уява
Вбирає все в красу: і стать, і форму,
І хоч у тьмі нема для барви корму,
Дає той корм із юності заграва.

Хоч простір весь кругом у пільмах темних,
Кольорами душа у мене повна,
Як сірина землі — багатств підземних.

Малюнок гір і неба синь невловна
Живе в думок невтомнім хвилюванні...
І бачу так, і пишу, як зарані.

6 грудня 1934 р.

Я ВІРЮ

Мов птах у клітці, б'юся по світлиці,
Шукаю слів вогнених, вулканічних,
Щоб ті слова, як громи-блискавиці
Струснули все з основ, немовби «вічних».

Бо в серці гнів пала — не можу чути,
Що з голоду вмирає десь людина,
Коли в панів мов свято кожна днина
І їх столи від вин і страви вгнуті.

Як піна, слово те на бистрій хвилі
Пливе, глибин душі не заторкнувши,
Бо міць його канчук і тюрми глушать.

А все ж слова — палкі і бистрокрилі
Я в пісню переллю, як сурми звуки,
І, може, двигнуться мозольні руки.

14 грудня 1934 р.

ДВИГНУТЬСЯ МОЗОЛЬНІ РУКИ

А може, двигнуться мозольні руки,
Здіймуться враз в одні гігантські клешні,
Мов грім, спадуть на голови тих дуків,
Що крали в них колишне і прийдешне.

Зірвуть кордонів ржаві плетениці
І сплять все, що пахло кров'ю, потом,
Що їх сікло важким колючим дротом,
Орати й жать заставлять блискавиці.

Пустарища обмінять на городи,
Курні хатки — на сонячні світлиці,
А вітрячки на шум електростанцій.

І вилетять як звершення природи
В ясну глибіню небес на крилах з кричі..
Палатимуть, як гра протуберанців.

1935

Я БАЧИВ БИ ЧУДА...

Якби нараз таке вчинилось диво,
Що відчинилась би природи книга,
І я побачив би, як метушливо
Невпинна форм і барв пливе відлига,

І тисячі облич, і рій кольорів,
Без ліку тіл і форм у дивних сплетях,
В живому — рух, а спокій — у предметах,
Бездонна синь і у безмір'ї зорі.

І знаю я, що бачив би там чуда,
Де нічого, здається, й оглядати,
Що бачите щодня, аж до зануди.

Та знаю я — облич пом'яті шмати,
Зігнуті спини і запалі груди
Могли б весь чар з очей моїх прогнати.

7 травня 1935 р.

ЗИМОВИЙ ВЕЧІР

Неначе придорожній камінь,
Стою на вигоні
Під вечір...
У кожушині стертій, рваній,
Що клаптями лягла на плечі.

Стою... Дивлюсь...
Хтось вівсик віяв,
Знялась над далеччю пилюга,
Повисла в обрію на віях,
І смугами пливе в яругах.

В сметанкою налиті миси
Спадає шкрум...
Сідає сажа...
А з-поза гір виходить лисий
У срібнім вбранні магараджа.

І роззирається довкола
Підбитим та глумливим оком...

Гада́, що вдасться
Срібним полам
Зворушить кралю білобоку.

Стою... Дивлюсь...
Дзвенить повітря...
А місяць чисто розсріблився...
Якби не стужі гостре вістря,
То й я б у сріблі цім розплився.

Та вістря це і іскри жару
Нагадують про земні речі:
Про постолів дірявих пару
Й кожух, що в клаптях
Ліг на плечі.

ПІСНЯ ПРО ГОЛУБИЙ НІЛ

Десь там під небом Африки,
В якійсь марній країні
Казав наїжитись штикам
«Наш дуче» — Муссоліні.

Звелів, щоб закружляли там
Страшні джмелі зі сталі...
Щоби «культуру» «дикунам»
Несли в бомбовім шквалі.

Сичить «культура», наче гад,
Плює вогнем і газом...
Вгорі мотори... Внизу чад...
Регоче смерть екстазом.

Та хоч лиш попіл став з осель, —
Гір танками не стерти!
Вилазить з-поміж піль і скель
Живуча «дич» уперта!

І здивувавсь...
Здригнувся світ...

І зблід бундючний дуче,
Бо ж ломиться фашистський гніт,
Бій з волею ведучи:

З-за гір і моря синяви
Нас чуйте, ефіопи!
Не сподівайтесь ласки ви
Від білих із Європи!

Та ми ж отут не всі такі,
Що хочуть вас затерти,
Бо й білі в білих же катів
У рабстві, гірше смерті.

Та ще ми вийдем —
Ми з низин —
З підвалів тих, із льохів,
І скинем тих гидких тварин,
А з ними — їх епоху!

На шлях ми вийдемо з пільми,
В якій жили літами,
І білі з чорними людьми
З'єднаються братами.

НЕ ЗАКУВАТЬ ДУШІ...

Та ні! Не закувають душі народів —
Вогонь і міць росте в робочих грудях...
У села йде із фабрик та заводів
І там людей з дрімоти й рабства будить.

І вже дрижать сирі тюремні мури
Від грізних поштовхів глухих, підземних,
І всупереч сваволі, силам темним
Народу гнів зроста, як подих бурі.

Он впала вже стара тюрма народів.
В колишній царській гнобленій Росії
Нове життя зроста із нив, з заводів.

З зерна, яке колись ще Маркс посіяв,
У дружбі націй націям на подив
У нашу дійсність входять людства мрії.

1936

МОЄ ЩАСТЯ

Нас ждуть іще важкі, бурхливі роки...
Немало сліз і крові ще проллється...
Але ніхто й ніщо не спинить кроків,
Як велетень-народ враз підніметься.

А він проснувся і розправляє плечі...
Від порухів його тріщать основи
Старого світу, що війною знову
Гадає рабства владу забезпечить.

Але дарма! Утримать владу на трупах
Ані банкірам, ні попам не вдасться!
Змете народ всіх фюрерів і крупнів!

Допомогти звалити мур зловластя,
Своїм пером разити злого спрута —
Я більшого в житті не знаю щастя.

1936

ПОЛУМ'ЯНИЙ ЧЕТВЕР

(16 квітня 1936 р.)

На вулиці у пишних склах

Від кулі впав нуждар.

І кров по бруку

потекла,

Палаючи, мов жар.

А кров та полум'ям

ярким

Знялась по вулицях,

Протестом грізним

і різким

Розвихрилась в серцях.

І миттю...

В тисячах іскор

Той гнів по місту біг...

До всіх підваль,

злидарських нор,

До всіх...

До всіх....

До всіх...

І в безробітних нуждарів
З підвалів...

З передмість
В очах
вогонь з-під чорних брів
На цю жорстоку
вість.

І ось над морем
їх голів
У синій глибині,
Неначе прапор пламенів,—
Товариш
у труні.

І біль тамуючи в душі,
Над городом німим
Походом йдуть

товариші
Поважним і страшним.
І на появу тисячів
Панам до горла —

жах!
Кривавий бунт замаячів,
Пожаром
день запах.

І раптом...
Свист куль з убивців рук!..
Підступно з-за кутків...

Паде дівча з вінком
на брук
Із лав робітників.
Поблідло сонце,
і блакить,
І ласка, і весна...
Над містом враз нависла мить,
Зловісна
і грізна.

Похід застиг на
мить одну,
Та раптом — гнів і жаль
Пожар в серця людей
жбурнув,
І їх змінив у сталь.
Немає смерті!
Згинув жах!
І камінь з хідників
Із лоскотом —
По пишних склах,
По головах шпиків!
Та кулемет
з-за стін, з-за брам
Убивця поверта,
І з вуличок,
то тут,
то там...
У натовп — кіннота.

І ось трамвай
 На землю ліг
Під гнівом дужих рук,
І черепки із вікон
 всіх

Посипались
 на брук.
Немає смерті,
 ні страху!
Хоч трупи навкруги.
І непохитно по шляху
Идуть маси
 без ваги.

Вперед!
 Вперед!
 Іде похід!
Труна йде на чолі.
На всіх вуглах — кривавий слід
Визначають шаблі.
Та ось — упав один
 на брук...
І тих, труну хто ніс,
І вмить рвонулись
 сотні рук,
Хоч смерть шаліє скрізь.
І знов паде
 один із тих,
І знов паде... і знов...

І підхопить іще
не встиг,
А вже на грудях — кров.
І вже труна
летить на брук,
Постріляна наскрізь...
Неначе стогін —
чути стук...
Загуб —
як жаху вість.
Та це лиш полум'я нове
Жбурнуло
між людей,
І знов труна
вгорі пливе,
Як звитяжний трофей.
І знов з'єднався
з рядом ряд —
Нестримний і стрункий.
І домовина,
мов снаряд,
Пробилась крізь штики.
Аж зникли з вулиць
шоломи,
Немов примарний сон, —
І залишились —
тільки ми
І весь в крові бетон.

НА ЯСНИЙ ШЛЯХ

Галло!.. Галло!..

Дзвенять в простори

слова блискучі,

мов метал:

— Ми всі границі переорем!

— На Збручі вже наш перший вал!

— З пожару вихопим Європу!

— Братам правицю подамо!

— І у майбутність буйним кроком
весни походом підемо!

Галло!.. Галло!..

Дзвенять в повітрі

слова блискучі,

мов метал —

серед пронизливого вітру,

під рев гармат,

під бою шквал...

Було колись...
 Неначе змори,
 Без праці в місті трударі.
 Бездимні гирла
 Труб угору
 Здіймали
 фабрик димарі.

Охляли пояси трансмісій,
 замовк могутній шум коліс...
 На них павук давно повісив
 сто тонко витканих завіс.

Линяв сріблястий полиск сталі
 у ткані пилу і сміття,
 а в робітничому кварталі
 вмирали радість і життя.

Аж раптом...
 Військо йде зі Сходу,
 і полум'яний стяг над ним
 наповнив враз життя народу
 бурхливим струмом вогняним.

І полум'я стягів червоних
 жбурнуло в серце фабрик жар.
 Із димарів піднявсь моторно,
 мов прапор, дим до синіх хмар.

І завертілися турбіни,
напруживсь трансмісійний пас.
Тремтять, двигтять фабричні стіни,
в печах гогоче кокс і газ.

А руки,
що раніше в'яли
із безробіття та нужди,
сьогодні до станків припали
в щасливій праці назавжди.

Бурлить, хвилюється іскристо
(задихані мотори мчать)
у перегонах праці місто...
Колеса грають і дзвенять.

2

Моїх чотирнадцяти весен
ще не розквітлу силу рук
на фабрику з нужди я внесла
під шум коліс,
моторів гук.

І нило від роботи тіло,
і мліли м'язи з переснаг,
у школу, в поле так кортіло!
Та бачила їх тільки в снах.

За марний гріш втрачала юні,
найкращії свої літа,
і в мрячні дні,
ті дні похмурі,
мій гнів до визиску зростав!

Тюрма...

Канчук...

Синці на спині,
а декому — «дорога в рай»...
Від голоду —
обличчя сині,
в очах —
зневіра і одчай...

Була з всіма і я під градом
ворожих куль.
Мутився світ...
Та туги за щасливим ладом
не вирвав з серця панський гніт!

Директором ось я сьогодні,
де була вчора помелом...
Проїшли роки, сумні, голодні,
з проклятим визиску тавром!

Якою ж радістю проймає
мене сьогодні
спів машин!

Бо в серці і в станках лунає
дзвінкий, могутній праці гімн!

* * *

Велике, чисте
місто Лева
дзвенить,
кипить новим життям!
Луна могутньо-металева,
крилата пісня майбуття!

Галло! Галло!
Летить в простори
наш світлий і прекрасний зов!
Старі леміш наш переоре,
щоб світ новий —
створити знов!

І всі майбутні століття,
немов ясний, блискучий шлях —
закони партії освітять
і наш багрянobarвний стяг.

ХВАЛА

В ярмі знемагала ти,
Земле Данила,
І ниділа в рабстві,
Землице Франка...

Та щастя свободи,
І розмах, і крила
Дала тобі дружня
Братерська рука.

Рука, що народи
З'єднала в державу,
Що їх через бурі
До сонця веде —

Це партії геній.
І їй за це слава
Крізь роки крилаті
В віки перейде.

І нині, о земле,
Ти в дружньому колі
Радянських народів,
Мов сад навесні.

У творчій змаганні
В заводах і в полі
Ти світиш
Все нові і нові вогні.

А міць, що з'єднала
Народи в державу,
Що їх через бурі
До сонця веде,

Це партії геній,
І їй за це слава
Крізь роки крилаті
В віки перейде.

Нехай же зростають
Підхмарні будови,
Нехай квітнуть пишно
В колгоспах поля!

Щоб днем комунізму,
Промінним, чудовим,
Засяяла наша
Велика земля.

Нехай же міцніє
Радянська держава,
Нехай розквітає
Земля наша — Львів,

А дружним народам
І партії слава,
Серця наші, й думи,
І радісний спів.

1940

НА ЛЕНІНСЬКІМ ШЛЯХУ

Ми, партіє, тобі
Поклін цей шлемо
З лісів карпатських, з полонин,
З колгоспних нив — із чорнозему
В піснях тобі передаємо
Пшениці колосистий гімн.

І від свердловин Борислава,
З гірських стодзвонних ручаїв,
Від газових глибин Дашави,
З заграв над Львовом величавих
Несем з подякою цей спів.

За те, що з'єднані ми знову
Вперед крокуєм пліч-о-пліч,
Що в Чорнім морі на розмову
Став Прут з Дніпром проміннобровим,
Бо шлях осяяв нам Ілліч.

За те, що нив розлогі гони
В артільний, спільний лан злились,
Що щезли з них пани барони,
А в дружній праці міліони
З нужди до сонця піднялись.

За міст зростаючі квартали,
За фабрик світлі корпуси,
За всіх, що радості не знали,
Що до верстатів нині стали
Для творчого труда й краси.

За всі вогні в селі і в місті,
У школі, в полі і в цеху,
За все нових досягнень вісті —
За вірну працю комуністів
На ленінським яснім шляху.

Щоб з дня того
нові родилися герої
і в творчому труді творили новий світ.

І голови — увись,
а очі — в далеч сміло!
Цей день єднає нас на всій, на всій землі.
І те, що в нас колись
в серцях, мов іскра, тліло, —
вогнями райдуги сьогодні на Кремлі.

І не дозволим ми
те полум'я згасити...
Воно стозоряно чимраз ясніш пала.
Його проміннями
радянський світ залитий,
і за моря пливуть струмки його тепла.

Бо наша міць росте
в колгоспах і заводах,
і до майбутнього кладуться в нас мости.
І хоч важкі іще
дороги в переходах,
ніщо не спинить нас звитяжно їх пройти.

Вітаймо ж вулиць шум,
і ці стрункі колони,
і Першотравня день, і сонце, і блакить.

Нехай на світ увесь
понад країн кордони
наш буйний крок і спів, мов ураган,
гримить.

ПАРТІЇ

Моя Батьківщина
Мов сонце весною,
Що світ весь,
Всю землю теплом огріва
І сяє трудящим
Зорею ясною,
Як світла надія,
Як правда жива.

Учора лиш звівшись
З руїн, з попелища,
Вже нині
Величні споруди здвига.
До днів комунізму
Все ближче та ближче...
Її не спиняє
Ні жар, ні пурга.

В єднанні, в братерстві
Йдем в дальні походи,

І партія славна
Завжди на чолі.
І крок наш могутній
Вже чують народи,
Вітають нас люди
Всієї землі.

Схвильована гордість
І радість безмірна
Наповнюють
Наші серця і уми
За те, що рівняєш,
О партіє вірна,
Народам дорогу
Із рабства і тьми.

Мов сонце весняне
На синяві неба,
Палає багрянний
Твій, партіє, стяг.
З любов'ю мільйони
Крокують до тебе,
І ти в комунізм
Ім освітлюєш шлях.

ЗЛИВА

Хмари йдуть над нивами,
Верби вії хитнув...
Ось поллються зливами
В зелень на лану.

І на зелень, й на жита
Злива звіється густа,
Щоб скоріш колгоспний засів
В колос виростав.

А дівчата на лану:
Мак — не мак між трав...
Вітер крилами махнув,
На стеблі заграв.

І на зелень, на жита
Смуги зливи поверта,
І стебел зелений праліс
Скрізь перегорта.

Поки думали дівки —
Чи сховатись, чи так ждуть? —
Вже кругом дзюрчать струмки
Ген на сіножать.

А на небо, на глибінь
Знов прозора голубінь,
І на кожній стебелині
Срібло миготінь.

1945

МОРОЗНИЙ ДЕНЬ

Дзвін — не день...

Вогонь-день,

Срібно-злотий морозень.

Сріблом шубу закосичив,

Злота в синяви позичив,

А в безмежності — пісень.

І горить,

Мов жар, — пала,

Весь із шовку,

Злота й скла...

А куди ж це молодиця

В сап'янцях, стрічках, косицях

Тут, поскрипуючи, йшла?

Це ж вона вночі

Тихцем

Вкрила квіти

Віяльцем...

Щоби в шовках не заснути,

І квіток всіх не забути, —

На віконце їх — перцем.

23 січня 1945 р.

КАЗКА ПРО ТЕРЕН

(Присвячую закарпатцям)

I

На горах високих,
на схилах узбіч,
жив терн чорноокий
з давніх сторіч.
З безмежних роздолин,
із тихих ярів
сюди через гори
у злиднях добрів.
Хоч там він всю землю
здобув і обжив,
та сам під вітрами,
як пасинок, жив.
Що кращі роздолля
забрав бук давно,
тернині осталося
каміння одно.
Де буків загони,
тополя там, граб.
Вони скрізь — барони,

а терен — як раб.
І тісно тернині...
Нікуди рости...
Прийшлось слати діток
в незнані світи...
Шукати простору,
і ґрунту, й тепла.
Крутими стежками
їх доля вела.
І так перейшовши
підхмарні шпилі,
вони стали жити
на вбогій землі.
На «вбогій» — здавалось, —
бо в надрах її
земля заховала
багатства свої.
До скель пригорнувшись
між зелен моріг,
наш терен ці скарби
ховав і беріг.
Дізнались про скарби
другі дерева,
і бачили: скарби
тернина вкрива.
Й, захланністю гнані,
повзли із рівнин...
Між скелі крем'яні,
між сплети тернин.

І гнули... ламали
зелені гілці,
щодень підгризали
тонкі корінці.
І гілля всихало,
марніли листки,
із гнізд утікали
веселі пташки.
І світ заступила
дерев грубих тьма.
Здавалось: змагатись —
дарма! Ой дарма!
Негода чи вітер,
гроза, буревій
спадав поміж віти
тернині моїй.
Бив, шарпав,
з корінням з землі виривав,
і градовим струмом
терни заливав.

II

Отак ішли роки.
Минали віки.
І ночі кошмарні
і дні — переважкі.
І щупальця хижі
загарбник простяг
по серце,

по душу,
по скарбів місця.
З чужими й «свої» —
бук, тополя і граб
жили, як пани, тут,
а терен — як раб.
І терен корнастий
приліг до землі
в мізерних щілинах
між голі шпилі.
Хоч декотру вітку
недоля, як ніч,
за море понесла
з вершин і узбіч,
та терен землиці
не зрікся, о ні!
І тисячі років
стояв у борні.
Узброїв в колючки
погнуті гілки
і кращої днини
чекав так віки.
І часто він думав
в нічній тишині
про рідних, далеких
на тій стороні.
Далеких...
Хоч тільки
потойбіч гори,

бо став поміж ними
кордону обрив.
І як не старались
сусіди лихі
здавити цю мрію
в кутку, у глухім.
Та думи і мрії
не гасли — жили
і в віттях тернини
віками цвіли.
Як тільки промінчик
прорвався з-між хмар,
теплом розливався
прихований жар.
Мов матірня ласка,
усе зогрівав,
і цвітом чудовим
скрізь терен вкривав.
Пташки тут з'являлись,
гніздечка вили
й пахучії квіти
між віттям цвіли.
І світ дивувався,
що терен не схне,
і гілки зелені
до сонця жене.
Захланні сусіди —
загарбники злі —
ламали тернину

то рвали з землі...
Якої б підлоти
загарбник не вжив,
та терен в щілинах
не гнувся і жив.

III

Метелиця грізна
піднялась нараз
і вихор верхами
й лісами потряс.
Ламав тверді буки,
з корінням носив,
й лягали, мов травка,
могутні ліси.
І ось понад гори
пройшов буревій...
Надшарпав лиш листя
тернині мої,
а буків і грабів
загарбницький рід
змів з рідних роздолин,
засипав їх слід.
Немов розступились
підхмарні шпилі,
і свято настало
на рідній землі.
Весною налиті,

в буянні, в цвіту
підняв терен віти
свої в висоту.
І чує він соків
і сили прибій,
бо сонце
в безодні небес голубій
палає
і землю теплом оріва —
і терен буяє,
як всі дерева.
Звільнившись з неволі
і тьми назавжди,
він світу дасть нові
чудові плоди.

IV

О земле з-над Тиси!
Це ж ти! О, це ти!
Другої такої
в світах не знайти!
Бо тисячу років
марніти в ярмі,
Мов скований сокіл,
без сонця, у тьмі,
а все ж не осліпнуть,
життя зберегти
і волі діждатись, —

зуміла все ж ти.
І ось серед вихру,
і громів, і лун
пройшов над тобою
вогненний бурун...
Зірвав важкі пута
з твоїх він рамен —
ти стала розкута
під пошум знамен.
І сонце зі Сходу
знялось і пала...
Теплінь промениста
на гори сплила.
А рану кордону
на шпилях Карпат
м'якою рукою
зцілив добрий брат.

ВИХОДЬ, НАРОДЕ!

Виходь, народе, на майдани,
Мов буйна повінь навесні,
Під сонце ясно-полум'яне
винось і серце, і пісні.

Гей, пісне! Линь у синь безкраю
Із міст бурхливих, тихих сіл
Над нашим неозорим краєм,
Як гімн могутній, звідусіль.

Гей, небо, смійся ласкавіше!
Вже дим розвіявся з пожеж,
І чорний згар не буде більше
Встелять твоїх ясних безмеж.

Гей, поле, ріки, ліс в задумі
Лункі діброви і гаї,
З побідних стягів гордим шумом
Єднайте гомони свої...

Гей ви, розлогі, наче море,
Вітчизни ниви і луги,
Нових пісень стодзвонним хором
Вкривайте землю навкруги.

Бо вже завмер в далекім краю
Удар останній громовиць
І вже просторів не розкрають
Мечі вогняних блискавиць.

Виходь, народе, на майдани,
Мов буйна повінь навесні,
Під сонце ясно-полум'яне
Винось і серце; і лісні.

Травень 1946 р.

ДОНБАСОВІ — КАРПАТИ

1

Перед віками ліс шумів
І сонця жар спивав листками,
Та землетрус його з поверхні змів,
Покрив камінням, мулом і пісками.
Зотліло дерево в землі,
А сонця жар у нім заклятий
Взялись — як вугіль — людські мозолі
Із-під землі на світло добувати.

2

Нащадки тих лісів з Карпат,
Що сонця жар ще п'ють з блакиті,
Мов ряд підхмарних колонад
Ідуть з узбіч, мов водопад,
Живицею налиті.
В Донбас — у присмерк підземель —
Ідуть від сонячних просторів,
Аби підтримать звали скель,

Що в шахтах висять там зі стель,
Закриє всі входи скорі.
І ті соснові силачі,
Живичним духом ще сповиті,
Держать на дужому плечі
Підземних ходів глибочінь,
Для людських рук розкрити.

Це діти сонця й верховин,
Мов рицарі, в глибінь підземну,
Ідуть добути із глибин
Заклятий в скелі сонця гімн
І міць його таємну.

Ось чорним струменем пливе
На світло дня повз ті колони
Заклятий жар і оживе,
Дасть людям полум'я нове
У блискавицях домни.

Гей, сонцем скупані шпилі!
Шліть у Донбас дітей-титанів,
Щоб сонце, скрите у імлі,
З'явилося знову на землі —
Промінне полум'яне!

Жовтень 1946 р.

В НОВОМУ ЛЬВОВІ

Із фабрик і заводів
пливуть димки струмками
і в'яжуть землю з небом
тоненькими нитками.

А сонце, мов на сріблі,
горить на шибках Львова —
нової п'ятирічки
заграва світанкова.

Край міста, наче щогли,
стоять фабричні труби,
і вітер з піль колгоспних
у небі їх голубить.

Вони ж зовуть щоранку:
«Вставайте, починаєм!» —
і в звуках тих все новий
і новий клич лунає.

І звук новий, і пісня,
і все нова будова:
росте... зроста індустрія
нового міста — Львова.

1946

ПОВЕРНЕННЯ ВЕСНИ

Весь простір безоднею змитий,
І льоном цвітуть небеса,
На землю з безодні, з блакиті
Спливає янтарна роса.

А з гір, із-за рік, із-за моря —
Легіник на легкім коні.
Дівчинонька мчитьсЯ з ним поряд,
І коси, і коси буйні.

І весь аромат в тії коси
Зібравши із лісу, із піль,
У душу оп'яжливо вносять
Іх буйної юності хміль.

І що ж нам волосся сріблясте?
І що ж нам прив'ялий наш вид?
Нам сняться ще очі дівочі...
Цього нам не сором, не стид.

Гей, весно! Ой весно лукава!
Підступна ж ти в біса яка!
Так що ж, буде слава — неслава,
Хай в груди йде хвиля п'янка!

Львів, 1946 р.

ЗОРЯНЕ ІМ'Я

Із рабства, із темної ночі,
З-під сірих тюремних склепінь
Нас вивели Леніна очі
На шлях, що зове в далечінь.

На шлях той виходять народи —
Шлях сонця, ясної мети,
Щоб пісню, і щастя свободи,
І радісний труд принести.

І шлях той веде крізь оселі,
І шлях той веде крізь міста,
І там, де страхали пустелі,
Вже нове життя вироста.

Де вчора пісок носив вітер,
І пагорби з нього здвигав,
Там нині п'ять зоряних літер
Горять із електрозаграв.

То Леніна ім'я — п'ять літер,
То світлий вогонь маяків,
Що буде завжди пламеніти
І звать в неозорість віків.

1947

БЮЛЕТЕНЬ ДІДА ПАНАСА

I

То не ріки шумлять,
Не потоки бринять,
Міжбережжя сповняючи шумом,
А дорогами сіл,
З хиж і хат — звідусіль
Плинуть люди нескінченим струмом.

А між ними — Панас.
Гей, який уже раз
З бюлетнем ходити довелося!
Мов смерека колись,
А тепер — похилився,
І обсипався сніг на волосся.

Та сьогодні не те...
В серці радість цвіте,
Хоч воно по-старечому в'яне.
Бо при урні — свої!
Не шпики, нагаї,
А народне знамено багряне.

І Панас між людьми
Ловить віддих грудьми.

Якось легко... Чи юність вернулась?
Простір весь прояснів,
А від мрій юних днів
Вся душа аж до дна сколихнулась.

І не чує вже дід
Всіх своїх скорбних літ,
Що Говерлою сіли на плечі,
Але тугість рамен,
Яка йде від знамен
І від доменних заgrav під вечір.
Йде Панас... і хода
В ритм новий попада,
Яким грають серця так бадьоро,
Що в заводах шумлять
І просторами мчать
Понад села, степи, понад гори.

І оце, ідучи,
Пригадав, як вночі
Пробирався до крайньої хати,
Щоб зійтись крадькома
З юнаками трьома
Та з Іваном Франком — кандидатом.
Він прибув у село.
Та замало було
Для Панаса й його побратимів
Смілих дум, простих слів,
Що він зборам повів,
Ще й жандарм його мову затримав.

Була дивна ця ніч:
Мов полуду із віч
Хтось ізняв, і усе заясніло,
Риси й речі видніш,
Слово й звуки лункіш,
Серце в кожному слові тремтіло.

Ті сміливі слова —
Наче пісня нова,
Що нам глибоко в серце лягає,
Що, мов сурма, дзвенить
І зове, і манить

У незнане нам щастя безкрає.

Це лиш мрії були,
Що у серці цвіли,
А село — тільки межі та межі,
А за ними лани,

Там магнати-пани

Та жандармські собаки і стежі.

І мільйони в труді,
Що жили у нужді,
Хлібом-сіллю Франка зустрічали.

Та пани і попи:

«Він із святощів кпить»,

«Він — руїник!» — скажено кричали.

А де крик не поміг,

Там наругу і сміх

Розливали кругом, як помії:

Що Франко — «польський брат»,

«Атеїст», «ренегат»,
«З чужих мис свої мудрощі виїв».

Йде Панас. І в умі
Впливають самі
Про минуле згадки, наче оси.
Як його в сніговій
Жандарм в злобі своїй
Гнав у місто роздягнутим, босим.

І то тільки за те,
Що він слово просте
Простим людям казав без обслони,
Що братерство і труд
Об'єднують весь люд
Під народним знаменом червоним.

І трудящим не брат
Всякий пан і магнат,
А народний співець і учений,
Він — народові друг,
Проти кривд і наруг
Знайде слово палке і натхненне.
Та брехнею, штиком
І брудним срібняком
Посла свого пани встановили,
А слідів крові й мук
Від жандармських злих рук
Довгі роки із серця не змили.

Панська Польща була
 І до урни тягла
 Навіть тих, що давно повмирили,
 А трудящі живі
 Кожний раз у крові
 Бюлетені до урн подавали.

І в час виборів трус,
 Мов страшний землетрус,
 Йшов і в селах — усе перевертом,
 Та хто слухав Франка,
 Того шпиг не лякав,
 Той стояв за трудящих уперто.

Ось — Береза. А там
 І бетон, і жандарм,
 І проймаючий холод до кості.
 А по році — знов дім,
 І журби хмаролім,
 Та дружини смертельна постіль.
 Скільки раз, скільки раз
 Зазнав кривд і образ
 Сам Панас на віку на своєму!
 Скільки раз на спині
 Карбували ті дні
 Оту виборчу панську систему!
 Трьох синів поховав,
 А німецький удав
 І четвертого згладив зо світу.

Та осталося по них
Внуків п'ять запальних,
Що з підпіллям ішли проти гніту.
Хоч мій вік — це зима,
Хоч синів вже нема,
П'ять онуків ростуть, мов соколи.
Їхній розум-вогонь,
Мужня сила долонь —
Для колгоспу, заводу і школи.
 Бо сьогодні не те —
 Лан колгоспний росте
 На колись пошматованім полі.
 І ще рік, і ще два —
 І багаті жнива
 Залікують всі рани поволі.
За селом — сад не сад —
Липа, клен, виноград —
Молоде все і в буйному рості —
Тут для вуликів двір —
Дід Панас — командир,
А для бджіл — необмежений простір.
 І Панас, хоч старик,
 До старого вже звик,
 Та колгоспним життям молодіє,
 І ніхто, як Панас,
 Кожну раду й наказ
 Пронести у життя так не вміє.
А сьогодні із ним
Йде гуртом гомінким

Все село, щоб віддати бюлетені.
І обличчя ясні,
Простір, мов навесні,
Ароматом словняє легені.

III

То не буря шумить,
Плеском хвиль гомонить
І об скелі вдаряє в прибої —
То плече до плеча
Вся сім'я Ілліча
Згуртувалась при урнах юрбою.
І по селах, містах,
На кордонних постах
Пливуть в урни нестримним потоком
Бюлетені. На них
Скільки славних, ясных
Там імен, знаних людям широко!
Із народу вони
Щонайкращі сини,
Із народом жили і зростали.
У осяяні дні
Чи в труді, чи в борні
У поході вперед виступали.
І Панас знає їх.
Хоч в волоссі вже сніг,
Бо ішов із новим поколінням
До його дальніх мет,

І, як мрійний поет,
Він горів молодечим горінням.
Ось при урні Панас,
Як колись, як не раз:
Та сьогодні на серці весняно.
Бюлетені не ті, —
Імена золоті
На них сяють промінно, багряно.
«Здаючи бюлетень,
Світлий бачу я день
На колгоспних ланах України.
Чую шум тракторів,
Срібних крил угорі,
Бачу домни й потужні турбіни.
За те спільне добро,
За народне добро,
Що ростиме з вогнів п'ятирічок,
Голос я віддаю
За Вітчизну свою,
Що світляним вікам йде навстрічу».

1947 р.

З-за гори, ген з-за крутої
Громи грають.
А за день... За тиждень... Нене!
То не хмарі!
Йдуть фашисти, життя нищать,
Мов татари.
А як осінь стала в зливах
Невесела,
Ішли хлопці, йшли дівчата
В ліс за села.
У загони партизанські
В ліс, в діброву,
Щоб бандит почув народу
Гостре слово.
Гостре слово, мужнє серце,
Тверду руку...
Ой сікли їх партизани,
Як гадюку.
Пішла й Оля в партизани
В ліс зелений,—
Та й косив фашистів в полі
Стріл Олени!

• • • • •

Ой три рази крили поле
Сніги білі...
Не раз — сто раз налітали
Хлопці смілі.
На четвертий рік відплила
Вража сила,

Її армія народна
Розгромила.
Вже з війни вернувсь коханий
З орденами...
— Де Оленка? — став питати
В її мами.
Ні в віконці, ні в садочку
Біля хати
Той рукавчик, рукав білий
Не видати.
Ой схилилась сива мати
На тиночку:
— Питай вітра про Оленку,
Мій синочку.
Вітер знає. Він гуляє
В полі, в лісі,
Нахиляє зелен-листя
На горісі.
Нахиляє зелен-листя
На могилу,
Шумом листя присипляє
Твою милу.

1947

ПЕРЕД ОРАНКОЮ

Чи це гуси, чи лебеді
Вкрили поле, вкрили луг?
Щонайкращі напереді
Серед друзів і подруг.

Понад ними небо синє,
Повінь сонця золота,
А вітрець кінці хустини
Жартома перегорта.

То не гуси, не качата
Вийшли в поле навесні,
А колгоспні то дівчата,
Їх розмови і пісні.

Розбрелись вони по полю,
По вологій ще землі,
По горбах і по роздоллі
Їх мотики і граблі.

Виривають зле коріння,
Що торік лишив бур'ян,
Щоб для нового насіння
Був готов колгоспний лан.

Завтра вийде кінь залізний
На очищені поля.
Гей, скоріше, щоб не пізно
І мотиці, і граблям!

Вже лягають довгі тіні
Від похилених дівчат,
А за мить в імлі вечірній
Їх пісні звучать, звучать.

26 лютого 1947 р.

ЛАНКОВА

Вийшла в поле
Рано-вранці ланкова:
У червоній хустці
Руса голова.
Очі — як безодня неба —
Голубі.
— Пропаду я, добрі люди!
Далєбі!

Може, з трактора зіскочить
На ходу,
І дівчину привітати
Молоду?

— На добридень,
Мое серденько, тобі!.. —
Ой, насупилися
Очі голубі.

— На добридень! —
Непривітно віддала

І за трактором очима
Повела.

«Ледарю, мовляв, мене ти
Не чіпай!
А скоріш свою бригаду
Доганяй!»

Відвернувся, хоч нерадо,
І побіг,
Та весь день
Забуть дівчиноньки не міг.

А як сутінки вечірні
Вкрили даль,
То чогось дівчині юній
Стало жаль.

Оглядалась, озиралась,
Чи згори
Не з'їжджають з парубками
Трактори.

28 лютого 1947 р.

СНІГ

Ой не вишні, не черешні
вкрили поле
Білим шовком, оксамитом
наоколо.

Не намистечко сріблясте
в сонці сяє,
А зима у сріблі й шовку
в нашій краї.

Та прийде весна, і легіт
скрізь повіє,
Срібні шовки і намистечко
зотліє.

Підберуть його веснянії
тумани,
І намистечка, і шовків
вже не стане.

* * *

А ми шовків тих туманам
не дамо, не дамо.

В кучугури, в срібні гори
зберемо, зберемо.

Бо настануть влітку спеки,
буде жар, буде жар,
Не привіє іздалека
вітер хмар, сивих хмар.

Схоче в спеку поле пити —
що даси, що даси?
Як не вмів ти в землю скрити
ні водиці, ні роси?

Нагребли і нагорнули
снігу греблю он яку —
Стане, стане вже водиці
і пшениці, й буряку.

Березень 1947 р.

ВЕСНА

Вона йде, а очі синії,
Десь з-за гір, із-за лісів,
Полям, гаєм, полониною —
У цвітінні, у красі.

Теплим зором з неба звіяла
Хмар важких густий туман.
Льоном, льоном скрізь засіяла
Неба світлий океан.

Шум пішов між верболозами,
В жовтім пуху всі гілки.
Занімілі під морозами,
Знов з узбіч бринять струмки.

І луною десь у синяві
Перелітні журавлі..
Полудневою годиною
Дзвонить півень у селі.

Наче риба з хвилі, блискає
З-попід скиби гострий плуг.
Лине зір за трактористкою
Тих, що вийшли в поле, в луг.

Це ж бо вперше в цій закутині
З криці кінь, мов буревій,
Розкидає горем сплутані
Меж тенета вікові.

Березень 1947 р.

РАНОК

Ще сонне на світанні
І поле, і село,
Вже ніч зірки останні
Сховала під крило.

І ткань тонку, рожеву
Вже день на ліс кладе,
Що дзвоном кришталевим
Розгойдано гуде.

Ще сиве павутиння
Над річкою звиса,
На кожній стебелині
Янтариться роса.

Ось полем неозорим
У сонячній імлі
Йдуть трактори, як морем
В даль синю кораблі.

І в'ється дим над ними,
І мають прапори,
А килим озимини,
Мов повінь, з-за гори.

Березень. 1947 р.

ЗАСПІВ

Ой побігла в далеч між полями стежка,
зникла, загубилась в темному яру,
загорівся обрій, мов ясна мережа,
то промінням ранок запалив гору.

Ясними дорогами,
ярами вологими,
полями розлогими
іде юна рать,
щоб ланами вільними,
рідними, артільними,
йшли, в роботі спільні, ми
до зорі орать.

А за шумом-дзвоном трактора і плуга
вже волога скиба, мов струна, лягла
на колгоспне поле, аж до виднокруга,
від садів вишневих, білих хат села.

Ясними дорогами,
ярами вологими,
полями розлогими
іде юна рать,
щоб поле неділене,

в колгосп зодноцілене
сім'єю артільною
спільно орать.

І на чорну скибу в променистій зливі
золотом лягає ярее зерно,
а весняний вітер у танку грайливім
лється нам в легені, як міцне вино.

Ясними дорогами,
ярами вологими,
полями розлогими
іде юна рать,
щоб ланами вільними,
рідними, артільними
йшли, в роботі спільні, ми
до зорі орать.

Срібними дзвінками жайворон з блакиті,
а сріблястим шумом в чернозем плуги,
і в уяві ниви, золотом залиті,
золотим врожаєм аж по береги.

Ясними дорогами,
ярами вологими,
полями розлогими
іде юна рать,
з ланів наших вільних,
молодих, артільних
йдем в трудах ми спільних
урожай збирають.

18 травня 1947 р.

Львів

ІДУТЬ, ІДУТЬ ТРАКТОРИ

Вітер віє, віє теплий
З-за гори,
Ідуть, їдуть битим шляхом
Трактори.

Ось промчали по дорозі...
Лиш один
Поверта на міст високий
Поза млин.

Виїжджає на колгоспну
Цілину...
— Гей, щастя вам, добрі хлопці, —
Я гукну, —

Виорать колгоспний лан
По небокрай,
А в жнива — на груди Зірку
За врожай.

Ой як глянув проти сонця
Тракторист,
Затремтіло в мене серце,
Наче лист.

Очі чорні, сам моторний...
Буйний чуб,
Темні вуса, мов спокуса,
Коло губ.

Усміхнувся — в мене в грудях
Наче хміль...
Ой згубила я серденько
Серед піль.

ДОЩ

Батіжком, батіжком
Шмага зливень
По траві.
А горошку
Хтось насипав
По дахові
Бочки дві.

По ставку, потічку
Сипле...
Сіє хтось пшоно.
Хто ж його та позбирає,
Як таке
Дрібне воно?

А поглянь он, подивись —
Мокрі рядна розплились,
А в ставок,
В струмок клювками

Золоті пташки
Вп'ялись.

І клюють та клюють
Свіжі
Зеренцятка ці...
А за мить
На синім небі —
Кучеряві баранці.
І в бездонності ставка
Пливе з неба
Синь м'яка.
Над ставком
Поміж житами
В сонці — море буряка.

А колгоспні жита —
Наче
Повінь золота.
Іх у крапельин намисті
Тепловій
Перегорта.

І розхлюпує навкруг
Шуми жит —
На став, на луг,
Та несе
Пісні полільниць
З буряків на виднокруг.

ГЕЙ, ПОЛЕ МОЄ, ПОЛЕЧКО!

Гнучка розвийся,
івонько,
Ой вербонько,
розвийся!
Моя ти пісне радісна,
По полі ген розлийся.

Зима збирає
в затінках
І шовки, і намисто,
Пливе потоком
золото
Із неба променисто.

Дзвінок
на срібній ниточці
Повис серед простору,
І лунко вік одлічує
Комусь зозуля
з бору.

Ти, вітре,
теплим леготом
Над полем лיןь,
над гаєм,
Нехай життя оновлене
На полі виростає.

Нехай же скиби
чорнії
Розірвуть межі дикі,
І поле, в клапті
порване,
З'єднається навіки.

Гей, поле моє,
полечко!
В колгоспний лан
зростайся!
Гей, пісне моя
радісна,
По полю розливайся!

1947

Я ЗНОВ У КИЄВІ

Я знову... знов у Києві...
Ой місто зеленлисте!
Ось над тобою в синяві
Знов сонце променисте.

І знов асфальтом вулиці
Тролейбуси, трамваї...
І, наче по рвучкій ріці,
Знов молодь пропливає.

А вітер, п'яний зливою,
Що саме прошуміла,
Долонею пестливою
Зніма вологу з тіла.

І юних кроків відгомін
Збира на дужі крила...
О Київ! В кроках тих, мов дзвін,
Твоя незламна сила.

Вона шумує, мов вино,
Аж вихлюпом з кварталів,
Хоч за тобою вже давно
Віки чергою стали.

Ти в кучерях садів і веж,
Немовби у короні,
І молодієш, і ростеш
На піль колгоспних фоні.

Хоч тут і там ще стін обрив,
Мов скелі гостроверхі,
Та поруч — серць і рук порив
Здвига нові поверхи.

А он між щебенем — дивись —
Яскравих квітів коло
Чудовим написом зрослись,
Немов вінок на чолі.

Та ні! То не вінок — медаль,
Що Київ взяв на груди...
Іде він з нею в синю даль,
Здвигаючи споруди.

Тут... там іще розвалини,
Та скрізь рясніють квіти...
В словах віки віддалені
Взялись полум'яніти.

О Київ, Київ, Києве!
Ой місто зеленлисте!
Пливеш, мов стяг, по синяві
В дні дальні, променисті.

Збирай же в м'язи місь степів,
У кров — вогонь заводів,
І щоб могутньо закипів
Твій труд в труді народів.

Щоб комунізму ждана мить
Вітчизну озорила,
Щоби майбутності блакить
Йй шлях в віки розкрила.

1947

ПІЛЬНИЙ КОНИК

У зеленім сюртучку
Сів джигун на беріжку
У траві високій.

На вінок блакить стриже
Срібним серпиком-ножем
Любці синьокій.

Та ж сховалася в жита,
Вся в косицях золота,
Юбка в неї з м'яти.

Гей, хвилино! Грай, дзвони!..
Розквітають злоті сні,
Шумом нив пройняті.

А над нивами йде вій
У тканині вогневій...
Гладить любки личко.

Ой хвилино, жди, постій!
Заки в коси золоті
Впну червону стрічку.

Та хвилинка вже не жде...
Сріблом в золоті пряде,
І лягають коси...

І не любка з жовтих жит —
А мільйон красунь лежить
Золотоволосих.

Львів, 1948

ДЗВЕНЯТЬ КОСИ — ДЕНЬ ІДЕ

День прокинувся рано
І шапчину червону
Взяв з нічного туману
З-за дверей небосклону.

І, зодягнутий легко
У розкішні шати,
Із-за гір, з-за далеких
Став до нас поспішати.

Його віддих веселий
Сколихнув сонні віти,
А з шапчини по селах
На шибки впали квіти.

Тоді з хат напівтьмяних
З коновками дівчата
Йшли на річку, рум'яні,
День-деньок зустрічати.

І схопив день шапчину,
Всипав золота в неї
І в бездонну синь кинув,
Що пливла над землею.

Сам у білій у світі,
Такий свіжий, ласкавий,
Сипле жаром наліті
Діаманти на трави.

А у повінь пшениці
На колгоспних безмежжях
Шле він кіс блискавиці,
Злотом землю мережать.

І виблискують коси,
І комбайни гуркочуть,
А над нивами носить
Вітер пісню дівочу.

Вже прив'яли долоні,
Піт на чолах росою,
І в останнім розгоні
Повів легінь косою.

А день поглядом кинув
На стернищ сіре море,
Взяв із неба шапчину
І сховався за гори.

* *
*

Я в слово серця жар
Вложити хочу!
І я вложу!
Хай день і ніч пала!
Нехай
Над світом темрява гогоче,
Щоб бачили
Рабів присліплі очі,
Що цар і піп —
Це та потвора зла,
Що їх кадилом
І церковним дзвоном
Втягає в рабство,
В безпросвітну тьму,
Що їх жене
Облудним сяйвом трону
За свій престиж —
Безгласнії мільйони
На фронт — різню,
Як череду німу.

Гори!
Гори негасно, безупинно,
В стражданні зроджене,
Ти, слово-гнів моє!
Хай кожний порух твій
Тіару чи сутану,
Єлеєм мазаних,
І руку, збрукану у крові,
Окаянну,
Щодень, щоніч
Скрізь б'є!

1949

НА ДНІПРОВСЬКІЙ ГРЕБЛІ

Я прийшов
Із карпатських підхмарних вершин,
З полонин,
З-під подзвіння чабанських флюяр,
Щоб послухати спів
Дніпрогеських турбін
І у серце прийнять домен жар.

Ось по греблі іду...
А на чоло мое
Ласка сонця лягає теплом.
І у серце нараз
Хвиля радості б'є —
Це ж Вітчизна торкає крилом.

Бо тепер саме тут
Я відчув, зрозумів,
Що утрачене сонце в війні
У промінні Жовтневих
Величних вогнів
Повернула Вітчизна мені.

І я бачу
Далекі безмежні світи
І все нові споруди могутні, —
Це будують трудящі
Чудові мости
Із сьогодні у світле майбутнє.

Дніпрогес, і Донбас,
І колгоспні поля,
Надволжанські й каховські споруди —
Це в майбутнє мости...
Променистий це шлях,
По яким в комунізм ідуть люди.

Ось на греблі стою...
І всю душу мою
Пройма радість... думки вогнекрилі:
В дніпрогеських вогнях
Комунізму зірки
Виринають з дніпровської хвилі.

І все більш і ясніш
Пломеніють вони...
Україна від них у загравах...
За ці сяйва ясні,
За хліба, за пісні
Батьківщині і партії слава!

Запоріжжя, 1951 р.

ПОСІВНА

Поле морем розлилося
Від села по неба край.
Там дівчат срібноголосся —
Та сьогодні —
Не займай!

Бо жде ланка на Маланку,
На Оленку трактор жде,
І колгоспний день ізранку
В стосотруч
По полі йде.

І дзвенять пісні веселі,
І дзвінки, і голосні,
Пий весни і праці келих!
Пий
І радісно п'яній!

Бо п'янкішого немає
На усій землі вина,
Як та пісня, що спливає
В землю
З золотом зерна.

1951

СПІВАЄ СЕРЦЕ МОЄ...

До щастя комуни дороги широкі —
Туди йдуть нестримно народів потоки
В труді, що як пісня,
У дружбі незламній —
Над ними, мов сонце, —
Знамена багряні.

І грають в них сяйва,
Шумують в них шуми —
Племен і народів
Окрилені думи...

* * *

І серце вже розковане,
Окрилене, схвильоване
Життя нового гомоном,
Широким сяйвом доменним.

Іде воно дорогами
Між нивами розлогими,
Між нивами колгоспними,
В п'ятиколас розрослими.

Іде воно...
Хвилюється...
З колоссям тим цілується,
П'є зелен шум
Над нивами,
Щоб роздзвонились співами.

* * *

І серце трепетне мое
Зелені шуми п'є і п'є,
До ніжних віток горнеться,
Як до пискляток горлиця.

І враз
Над нами в вишині
Дзвенять,
Бринять мої пісні.

І що ж, що віч моїх нема?
Не досяга мене зла тьма!
Я — в сонячній Країні Рад!
Тут — все в цвіту!
Тут — всюди сад!

Он над Волгою,
Над Доном —
То не громом,
...То не дзвоном вихори гудуть...

Це ж там велетні машини
Через гори і долини
Рікам риють путь,
Водам шлях ведуть!

Липень — серпень 1951 р.

НАД ЦИМЛЯНСЬКИМ МОРЕМ

Волго-Дон — народу
Мрія і зусилля,
Від яких в нас серце
Захватом пала,
Огортає душу
Нам натхненна хвиля,
І бринить, мов пісня,
Нашим дням хвала.

Думкою лечу я
Над Цимлянське море.
Чую там об берег
Синя хвиля б'є.
Під яким же небом,
На яким просторі
На планеті нашій
Таке море є?

Із п'яти морів тут
Збіглись магістралі,

І по них курсують
Баржі й кораблі.
Маяки над морем...
Осявають далі,
Як дороговкази
Людам на землі.

Волго-Дон — народу
Мрія і зусилля,
Від яких в нас серце
Захватом пала.
П'ять морів єднає
Волго-донська хвиля,
З неї у майбутнє
Путь ясна лягла.

І немов гірлянди —
Волго-донські шлюзи
Сяють над степами
У вечірній час.
Слава ж творчій праці
З мудрістю в союзі, —
Партії, що в праці
Окриляє нас!

БАБИНЕ ЛІТО

Ходить осінь по полі
і прощається з літом,
піднімає свій прапор
багрянцевий над світом.

І дивується осінь,
що ніде почепити
павутинок шовкових.
Поле — морем розлите.

Десь поділися межі...
Ні жоржинки, ні глогу.
Лягло поле безкрає
на землю розлогу.

Лиш димок на тлі неба —
наче парус з машини —
Що ж? На чуб тракториста
павутинку закинем.

1952

В ЄДИНІЙ СІМ'Ї

Один в нас рід,
Одна в нас спільна мати:
Над Волгою:
 І над старим Дніпром.
Ми ділимося
 З Курилів по Карпати
По-братськи всім:
І горем, і добром.

Наш спільний шлях
Пройшов крізь всі століття,
Із руським старшим братом
 На чолі.

Сьогодні нам
 Пурпурно зорі світять
З високих веж
На древньому Кремлі.

Велика Русь
З'єднала нас в поході,

І вийшли ми
На сонце з темноти,
Щоб у сім'ї
Нескорених народів
У комунізм
Єдиним фронтом йти.

Ми не спочинем
В боротьбі і в праці
За комунізму
Довгождані дні...
Вперед! Вперед!
За мир і щастя націй!
Над нами: стяг —
Як сонце в вишині.

*15 грудня 1953 р.,
Львів*

РАДЯНСЬКІЯ ГАЛИЧИНІ

Лиш п'ятнадцятий рік тобі зроду,
А ти ходиш, немов відданиця.
В твоїх косах — зірки небозводу,
Твоя сукня — не шовк, а пшениця.

Ні! не з неба зірки в твоїх косах,
А електровогні скрізь по селах.
Труд народу їх в небо підносить,
Сповня сяйвом п'янкий ночі келих.

А було ж тут і вдень людям темно
За попівським та панським зловластям.
Тебе ждали віки недаремно,—
Маєм волю, і сонце, і щастя.

І прийшла ти до нас в ранню осінь,
Коли поле прощалося з літом.
Ти принесла до нас весен просінь
Із майбутніх віків заповітом.

Хоч, мов буря, промчали ті роки,
Ми — невгнуті, міцні — не розбиті.
У з'єднанні нестримним потоком
Йдем у завтра, в століття розкриті.

16 вересня 1954 р.

Я — СИН КАРПАТ

На шпилі гір
Стояв я в літню днину,
Коли в очах
Яснів ще цілий світ,
Коли я ніс
На крилах мрій орлиних,
Як скарб життя,
Моїх сімнадцять літ.

Тоді —
Лишень із мідяком в кишені —
По горах
Я із другом мандрував.
Про вбогість сіл
І про життя злиденне
Серед краси гірської
Забував.

Мов бурунів
Гребені скам'янілі,

Здіймались в синь
Кряжі зелені гір...
В широкий світ
Мої думки летіли,
За ними
Мчав захоплений мій зір.

Яка лунка внизу
Лісів задумал
Який п'янкий в легенях
Дух смерік!
І про красу,
Про велич гір я думав...
Хотілось —
Жить у горах тих повік.

Бажалося теж
Над Чорним морем стати
І зором
Пить із моря зір росу,
І мріялось,
Що гомони Карпатів
Колись туди
Як пісню донесу.

Та ось...
Звідкіль? Не знаю... Непомітно
Старий чабан
До мене підійшов,

І рій думок —
Тканину різноцвітну —
Розвіяв скрип
Подертих підшов.

— О! Файно в нас,
Легінику мій красний!
Дивись... дивись...
Очей не відірвеш!
І сонечко весь день
Горить — не гасне,
І світ кругом —
Без краю і без меж!

Але зійди в село,
Заглянь до хати:
Не ввидиш сонця
З-під навислих стріх!
А навкруги все панське:
Ліс, Карпати, —
Нікуди й вийти
Людам за поріг.

Усе — Шептицьких, Гредлів,
Фінкельштейнів...
Село — лиш межі,
Злидні, постолі...
А панські слуги —
Явні, скриті, тайні —

У кров, у душу
Щупальця вп'яли.

Я сам у сльоту й спеку,
Так, як нині,
Багацькі вівці
Цілий вік пасу,
Та ношу діри
В киттарі на спині,
І бачу їх,
А не Карпат красу...

.
З кусків киттар,
Поморщене обличчя
І рваний черес
Без дзвінких прикрас...
Стоїть чабан...
Померкло гір величчя,
І світ увесь
Від слів його погас.

Не знаю,
Як із ним я розпрощався,
Не знаю,
Як зійшов я з другом вниз,
Та змаю:
В серці біль і гнів зостався,
Пекучий біль
Без слова і без сліз.

Без слова...
Бо його я не знаходив,
Щоб ним розвіять
Смуток старика.
Не змити зла,
Що скрізь по горах бродить,
Слізьми,
Якщо без зброї в нас рука.

* * *

Промчали дні,
І прошуміли роки
В свинцевім шквалі,
У димах пожеж.
Незгасні сяйва
З веж Кремля високих
Спливли на гори,
На сплетіння меж:

Прийшла свобода
В гуркоті гарматнім
З политих кров'ю
Тисячних доріг,
З зірок промінням,
З теплим словом братнім.
Як довгождана гостя
На поріг.

Ще не одна
Скалилась ніч пожегаром,
День не один в сльозах,
В крові проснувся,
Та «схронів» сказ
Метавсь по селах даром,
Старого ладу
Він не повернув.

Пропали... щезли з гір
Шептицькі, гредлі..
Народ —
Господарем прекрасних гір.
І вирости
На кожній річці греблі,
Щоб бистрину змінить
В намисто зір.

Не йтиме більш за море
Ліс карпатський,
Щоб за бариш
Пузатий пан гуляв..
А лісоруб трудом
Артільним, братським
У Чорне море
Пустить лісу сплав.

Щоб там струнка
Карпатських гір смерека

Знялась, як щогла
Ввись на кораблі,
Щоб він в світі
По хвилях мчався легко,
Як ластівка
Радянської землі.

І ось тепер
Стою над Чорним морем,
Вслухаюся
У хвиль морських прибій.
Як шум лісів ген там,
На синіх горах,
Так моря шум
Співа в душі моїй.

Одеса, 1954

НАРОДЖУЄТЬСЯ ДЕНЬ НОВИЙ

З-за обрію сонце виходить,
Займаються жаром шпилі.
Виходь, юне плем'я свободи,
Стрічать новий день на землі.

Минає час пільми, страхіть і руїни,
День праці, день дружби, день щастя встає.
В ряди, молоде покоління України,
На бій за прекрасне майбутнє своє!

Те сонце — народів єднання
В труді, у дозвіллі, в житті.
В його животворнім сіянні
Ясніють розкриті путі.

Минає час пільми, страхіть і руїни,
День праці, день дружби, день щастя встає.
В ряди, молоде покоління України,
На бій за прекрасне майбутнє своє!

Мов матері ласка, лягає
На землю світанку теплінь.
Розкрилася даль голубая
В віки для нових поколінь.

Минає час пітьми, страхіть і руїни,
День праці, день дружби, день щастя встає.
В ряди, молоде покоління України,
На бій за прекрасне майбутнє своє!

Вони впряжуть атома силу
В турбіни, в мотори, в свій літ.

Вона їхні руки окрилить
Творить новий сонячний світ.

Минає час пітьми, страхіть і руїни,
День праці, день дружби, день щастя встає.
В ряди, молоде покоління України,
На бій за прекрасне майбутнє своє!

Львів, серпень 1955 р.

В КОСОВИЦЮ

Ось і травень...
Сінокоси,
Луг не кіс —
Косарок просить.

Бо лягли,
Мов руна пишні,
Трави
Між лани пшеничні.

І вже ножиць
Перебори
Врізались
В зелене море.

Струшують
Янтарні роси
На зелених трав
Покоси...

Роси падають
На луки,
На засмаглі
Юні руки,

Що гребуть траву
Граблями
Між колгоспними
Полями.

І дзвенять..
Дзвенять пісні,
Мов весняний день,
Ясні.

Наливайтесь
Жаром сонця,
Трав
Шовкові волоконця!

Щоб трава,
Теплом зогріта,
Заховала
Запах літа!

І цвіте
Уся земля
В сяйві сонця
І Кремля.

ЩОБ МИР ДАВ КРИЛА...

О земле! Смійся, смійся полум'яно
Із божевільних тих, що взять під ноги
Бажали б світ, страхаючи ураном,
І розум розсікти бичем тривоги.

Вже ж круг Карпат, Уралу й Гімалаїв,
Мов океан, людське хвилює море.
І хоч на сотнях різних мов говорить,
Та перед ним одна мета палає:

Звільнить народи з рабства тьми й облуди,
В яким трима їх долар та кадило,
Щоб в радіснім труді йшли дружно люди,

Щоб творча думка не плелась безсило,
Б'ючись об атомні страшні споруди,
Щоб мир і труд їй розмах дав і крила.

1955

МИ РІДНИЙ ЛЬВІВ

Як іду я по вулицях міста,
Знов минулі пригадую дні.
Ой яка ж то від юності відстань!
Який простір розкрився барвистий,
Як змінилися люди й пісні!

Пам'ятаю: безвусий хлопчина,
Нелегально на з'їзд я прибув..
За свободу, за щастя людини,
За майбутнє ясне Батьківщини
Піднімались ми на боротьбу.

А була ж тут господарем шляхта..
Але вдарили волі громи..
В нас сьогодні: заводи і шахти,
Ми у праці стаємо на вахту,
Бо до сонця ми вийшли з пільми.

Скільки горя отут пережито!
Та вже волі буяє засів.

Глянь навколо! — Промінням залиті
Рідні вулиці в далеч розкриті
Пролягли у чудесній красі.

Довгі роки нам «нумерус клявзус»
Становив до науки бар'єр...
Та назавжди нестерпні образи
Змів народ у дні Вересня зразу —
Двері шкіл нам відкриті тепер.

Скільки ж орд упродовж сімсотліття
Штурмувало тебе, рідний Львів!
Та минуло важке лихоліття!
Під зорею Кремля, що нам світить,
Ти сьогодні так рясно розцвів.

Ось проходжу по вулицях міста
І минулого згадую дні.
Ой яка ж то від чорних днів відстань!
Твоє ж, Львово, сьогодні — не пристань,
А трамплін в тисячліття ясні!

ВИЩЕ СЕМАФОРІ!

Нам летіти
В світ орлиним летом —
Буйна юність
Нам весною з віч..
Нам пройти і шир,
І глиб планети
Для змагань
І для чудесних стріч.
 Нам шляхи мостить
 На бездоріжжях,
 Трактором
 Будити цілину,
 Запалом,
 Трудом юнацьким, свіжим
 Проложить
 В майбутнє борозну.
На Донбас,
На Півночі безмежжя,
На каскади

Ангари-ріки
Ми пройдем
Як днів прийдешніх стежі,
Як нових доріг
Будівники.
З підземелля —
Сонце йдем добути,
З бурних рік
Підняти грому міць
І впрягти
В міжзоряні маршрути
Жар ядра
І силу громовиць.
 Попереду
 Далеч голубіе...
 Гей! Хто з нами —
 Крила розправляй!
 Ми — крилаті...
 Крилям наші мрії —
 Дальніх мет
 Розкритий небокрай.
То ж, Вітчизно,
Вище семафори
Підіймай
Над схрещенням доріг,
Щоб пройти
У Завтра неозоре
Через днів
Неходжений поріг.

Гей, летім у світ
Орлиним летом,
Буйна юність
Грай із наших віч!
Ми пройдем
І шир, і глиб планети
Для змагань
І для чудесних стріч!

1957

СІМНАДЦЯТЕ ВЕРЕСНЯ

Ой ти, Вересню
В золоті кленів,
В повноплодді,
У шовках беріз,
Ти нам волю,
І працю натхненну,
І весну-красну
В осінь приніс.

Ось вже двадцять літ!
Як не співати?!
Ходить сонце
По нашій землі,
І засвічує
Зорі в Карпатах
І розіскрює
В кожному селі.

Ясне сонце,
Що з Жовтня зійшло нам

З-поза Збруча
У Вересня дні,
Що звеліло
Вузьким загонам
Об'єднатись
В безмежність ланів;

Що нас вивело
З хиж напівтьмяних,
З-між покрайних
Межами смуг
На той простір,
Що в сяйвах багряних
Нам осяйний
Розкрив виднокруг;

Що збудило в нас
Приспані сили,
Скуті рабством
Та димом кадил,
Що піднесло нас,
Наче на крилах,
Із відсталості,

пільми

й нужди.

Ой ти, Вересню
В полум'ї кленів,
В повноплодді,

У шовках беріз,
Ти нам волю,
І працю натхненну,
І весну-красну
В осінь приніс.

Ти віддав нам лани,
Панські досі,
Іх палаци,
 фільварки
 ліси, —

Серп і молот
В вінку із колосся,
Українських степів
Мрійну синь...

Ти вогонь влив
У серце народу,
Дав у руки
І книгу, й станок...
І піднявся
В синь неба з заводів
Кучерявого диму
Вінок.

Ось вже двадцять літ!
Як не співати?!
Ходить сонце
По нашій землі...

Наче казка —
Дні наші крилаті...
Під рубінами зір
На Кремлі...

Ой ти, Вересню
В золоті кленів,
В повноплодді,
У шовках беріз,
Ти нам щастя,
І працю натхненну,
І весну-красну
В осінь приніс.

*Львів,
14 вересня 1958 р.*

ЛЕНІН

I

Відомий світу Ленін не один:
З-над Волги Ленін, Ленін з-над Велтави,
Із Лондона, із цюріхських вершин,
Парижа гість — не гість — трибун яскравий.

Бо він не гостем був і тут, і там,
Не панський сплін носив його по світу, —
Щоб людство вивести із рабства й гніту,
Він прапор волі в бурю розгортав.

Це ж він, як ще не згас війни пожар,
Із чужини крізь дим, осель руїни
Прорвався і звихрив царську всю Росію.

Тоді не тільки самодержець-цар,
Але і кайзер щез у морок тіней
У тому вихрі, що з Росії віяв.

II

Він знаний людям з площі при вокзалі,
З моменту, як, піднявшись, Петроград
Творив для людства нові магістралі,
Нове життя на Першій з'їзді Рад.

Він знаний з днів, коли на заклик миру
Став світ старий повзти з усіх сторін,
І в гуркоті гармат, і в свисті мін
Не гілку ніс, а гострену сокиру.

Із днів, коли заморських горлорізів
Змів з рідних піль розкутий пролетар.
Гудками фабрик, здвигнутих до хмар,

Старому світу кинув смілий визов
І всім пророкам злим наперекір
Підняв з руїн країну всю до зір.

III

І Ленін скрізь: і той, але й не той.
Підпільник тут, а там — мудрець і вчений,
Тут дипломат, а там — боєць-герой,
Державний муж або трибун натхненний.

На перехрестях світу він пала
Й палатиме, немов маяк, довічно.

Від Леніна в епоху цю космічну,
Мов казка, путь в майбутнє пролягла.

І нею йдем. Стає чимраз ясніш.
Окрилені його величчям мислі,
Будуем наше Завтра все стрункіш

І шлем ракети в цілі й строки стислі
В космічні далі, у сузір крутіж,
Як наших сил і мирних прагнень вислів.

Львів, квітень 1960 р.

АНДРІЙ ВОЛОЩАК

(Біографічна довідка)

Андрій Васильович Волощак народився 31 серпня 1890 року в селі Мшанець, колись Дрогобицького повіту, тепер Старосамбірського району, Львівської області, в сім'ї селянина-бідняка. Ось що розповідає письменник в своїй автобіографії про життя в тодішньому Прикарпатті:

«Наскільки гарне наше село, перерізане бурхливою річкою Мшанкою, настільки воно злиденне. Мій батько Василь пробував різних засобів, щоб прогодувати нашу бідняцьку величеньку (дев'ятеро дітей вижило, троє померли маленькими) сімейку, але вкінці біда повела його та моїх трьох братів і сестру за океан на пошуки хліба (а в нашому селі тоді мало хто їв хліб)....»

Після закінчення сільської початкової школи Андрій Волощак, незважаючи на скрутні матеріальні умови в сім'ї, їде вчитися до Перемишльської гімназії, яку закінчує 1912 року. Мрія вступити до Львівського університету для вихідця з бідної селянської сім'ї виявилась нездійсненою, і А. Волощак стає писарем у адвоката.

Під час першої імперіалістичної війни двадцятичотирирічного Волощака, саме в день його іме-

нин, спіткало нещастя — від поранення він втрачає зір.

У 1916—1918 роках Волощак продовжує вчитися, студіює філологію в Празькому університеті. Та коли з метою продовжити свою науку він переїжджає у Львів, його не допускають до навчання у Львівському університеті.

З 1918 по 1932 рік А. Волощак періодами живе у Мшанці, Львові, Дрогобичі, Перемишлі, Старому Самборі. У 1924 році одружується. А з 1933 року поет оселяється у Львові, де знайомиться й працює під впливом таких революційних пролетарських письменників, як Я. Галан, С. Тудор, О. Гаврилюк, П. Козланюк та інші. В цей час на сторінках пролетарської преси з'являються його твори.

Писати А. Волощак почав ще в гімназії. Перші твори друкувалися в нелегальній газетці «Наші листки», яку видавав таємний гурток гімназистів у Перемишлі 1910—1912 рр., та в двотижневику соціал-демократичної партії «Добра новина» 1913 р.

1934 року письменник на власні кошти видає першу збірку поезій «У темі горю». За вірш «Безробітні», надрукований у цій збірці, зазнає переслідувань з боку поліції. В 1935—1936 рр., залучений Я. Галаном, друкується в напівлегальній пресі під псевдонімом Василь Бойко, Іван Кос.

Як пише А. Волощак, день визволення Західної України 17 вересня 1939 року був для нього «днем другого народження». Нові творчі горизонти відкрилися перед письменником, з новою силою натхнення зазвучав його голос. У 1940 році поет стає членом Спілки радянських письменників України. В цьому ж році у видавництві «Радянський письменник» виходить його друга

збірка «Поезії». Далі в різних видавництвах виходять такі збірки поезій: «Серед блискавиць і громів» (1946), «Серцем бачу» (1948), «Рідний край» (1949), «Спів Карпат» (1952), «Все тобі, Вітчизно» (1954), «На Верховині» (1957), «Лірика» (1958).

Не залишаються поза увагою А. Волощак й громадські справи.

Письменник нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні» (1945) та грамотою Львівського Облвиконкому з нагоди воз'єднання (1954) та орденом «Знак Пошани» (1960).

Андрій Волощак — член КПРС.

З М І С Т

Прийми мій привіт!	3
Прийшла весна	4
Мені не жаль...	6
Не скорюся!	9
До світла	11
Я б арфою став голосною	14
Листки падуть	16
На хмарах напишу я слово...	17
Твій голос	18
Веснянка	20
Дзвонять солов'ї	23
Стоять задумано ліси	24
Розстелився серпан...	26
Колисанка	28
Пробудження весни	30
Гей, мечі у руки!	32
Не нам!	34
Пісня	36
Захід сонця	38
Безробітні	39
Мое слово	49
Мов сон важкий	50
...І бачу, як зарані	51
Я вірю	52

Двигнуться мозольні руки	53
Я бачив би чуда...	54
Зимовий вечір	55
Пісня про голубий Ніл	57
Не закувать душі...	59
Мое щастя	60
Полум'яний четвер	61
На ясний шлях	67
Хвала	72
На ленінськiм шляху	75
В гірляндах вулиці	77
Партії	80
Злива	82
Морозний день	84
Казка про терен	85
Виходь, народе!	93
Донбасові — Карпати	95
В новому Львові	97
Повернення весни	98
Зоряне ім'я	100
Бюлетень діда Панаса	102
Оленка	110
Перед оранкою	113
Ланкова	115
Сніг	117
Весна	119
Ранок	121
Заспів	123
Ідуть, ідуть трактори	125
Дощ	127
Гей, поле моє, полечко!	129
Я знов у Києві	131
Пільний коник	134
Дзвенять коси — день іде	136
«Я в слово серця жар...»	138
На Дніпровській греблі	140

Посівна	142
Співає серце моє...	144
Над Цимлянським морем	147
Бабине літо	149
В єдиній сім'ї	150
Радянській Галичині	152
Я — син Карпат	154
Народжується день новий	161
В косовицю	163
Щоб мир дав крила...	165
Мій рідний Львів	166
Вище семафори!	168
Сімнадцяте вересня	171
Ленін	175
Андрій Волощак (<i>Біографічна довідка</i>)	178

АНДРЕЙ ВАСИЛЬЕВИЧ ВОЛОЩАК

Избранное

(На українском языке)

*

Редактор *О. Б. Стаєцький*
Художник *К. В. Бобровников*
Художній редактор *К. К. Калугін*
Технічний редактор *О. П. Яхніс*
Коректор *Р. Ф. Холявіна*

*

БФ 15823. Здано на виробництво 9. XI. 1960 р.

Підписано до друку 7. II. 1961 р.

Формат паперу 60×84^{1/2}. Папер. арк. 2,88.

Друк. арк. 5,249 Обліково-видавн. арк. 4,633.

Ціна 29 коп. Замовл. 282. Тираж 3000.

*

Держлітвидав України.
Київ, Володимирська, 42.

*

4-а поліграффабрика Головополіграфвидаву
Міністерства культури УРСР,
Київ, пл. Калініна, 2.